

'HET GAAT MIJ ER NIET OM WAT ÍS, MAAR OM WAT KAN ZIJN.' GESPREK MET JOHAN NIEUWENHUIZE

Johan Nieuwenhuize (33) draagt een gebreide grijze trui met witte bolletjes. Is dat belangrijke informatie? Jazeker. Het zou goed kunnen dat van het bezoek aan het Haagse atelier van de fotograaf, waarin talloze foto's worden besproken en groepjes schoolkinderen kwetterend langs de grote ramen lopen, die bolletjestrui het enige beeld is dat ik overhoud. Zoals het ook mogelijk is dat door de jaren heen mijn herinnering vertroebelt, zodat ik er misschien van overtuigd raak dat de trui blauw was.

De wegen van het geheugen zijn onvoorspelbaar. Je weet nooit welk detail van een gebeurtenis blijft hangen en waarom. Maar je kunt proberen de boel te ordenen en ietwat aan te sturen. Daarover gaat het nieuwste project van Johan Nieuwenhuize: *IMG_*. Het is op dit moment te zien in Streetlevel Photoworks, als onderdeel van Glasgow International Festival en ook op een kleine expositie in Fotomuseum Den Haag.

IMG_ bestaat geheel uit ingezoomde opnamen van hekken, tafelbladen, muren, stoepen, ramen, luchten, tapijten, lamellen, plafonds, reclameborden, vitrages, lichtweerspiegelingen, leren autobekleding en wellicht de motor van een vliegtuig. De bolletjestrui van de fotograaf zou er zo tussen kunnen zitten, al zou je die dan niet meer als zodanig herkennen.

Alle dingen werden teruggebracht tot structuur en kleur en vorm. Een patroon van gaten in een betonnen muur, een oppervlak van hallucinerend roze, een zwarte achtergrond waartegen stippen dansen. Ze vertellen niets meer over hun oorspronkelijke verschijningsvorm of functie. Ze kregen een nieuw doel: dienen als projectievlakken of 'voertuigen voor het geheugen', zoals Nieuwenhuize het zelf noemt. Niet alleen voor zijn eigen geheugen, maar vooral ook voor dat van de gene die door zijn boek bladert of zijn foto's aan een museummuur bekijkt.

Aan elke ingezoomde foto zit een specifieke herinnering van de fotograaf vast. Grote en kleine souvenirs, belangrijke en minder belangrijke, maar niettemin: dingen die hij tijdens diverse reizen wilde onthouden. In plaats van die situaties op een normale manier vast te leggen, geschikt voor in het familiealbum zeg maar, zoomde hij in op een esthetisch detail, zo'n gek systeemplafond of de kleuren van een olievlek op het asfalt.

Zo gaat het vaak met gebeurtenissen die je opdiept uit je geheugen. Die blijken vaak na jaren ineens te zijn teruggebracht tot één beeld, net zoals deze ochtend in het lichte atelier later wellicht gereduceerd zal zijn tot een aantal witte stippen op een gebreid grijs oppervlak. Alsof er geen andere, belangrijker beelden waren om te onthouden. Dat onverklaarbare proces probeerde Nieuwenhuize feitelijk voor te zijn. De vastgelegde systeemplafonds en gekleurde oppervlakken tonen dus niet de herinneringen zelf. Het zijn abstracties die bewust door de fotograaf werden verbonden aan dat wat hij niet wilde vergeten.

De herinneringen die op deze manier bleven kleven aan die beelden, houdt hij voor zichzelf. Dat klinkt flauw, maar het is de helft van het project. De andere helft moet worden ingevuld door zijn publiek. Nieuwenhuize hoopt dat zijn beelden en beeldcombinaties ook andere geheugens aanspreken, dat mensen die ermee geconfronteerd worden hun eigen associaties gaan maken. Soms stuurt hij in het boek expres aan op een collectieve herinnering. In de combinatie van een ijzeren grit, dat evengoed een wolkenkrabber met verlichte ramen zou kunnen zijn, en een heldere lucht waarin het vage silhouet van een vliegtuig te zien is, ligt automatisch de herinnering aan 11 september 2001 besloten.

Liever dringt hij niets op. Dat de een bij het zien van glimmende blauwe textiel aan een oude feestjurk moet denken en een ander aan het tentdoek tijdens een doorweekte vakantie – het mag allemaal. 'Het gaat mij er niet om wat ís, maar om wat kan zijn. Ik heb het al aan veel mensen laten zien en op het moment dat ze denken: 'hé, het gaat niet om de betekenis die de fotograaf erin legt, het gaat om mijn betekenis', dan gaan ze ook echt los.'

Nieuwenhuize zocht met *IMG_* bewust die vrijheid op. Al tijden is hij bezig aan wat over tien jaar een grote, ruimtevullende installatie moet zijn: zijn *Collected Memory*-project. Daarvoor reist hij, als een fotojournalist, naar historisch beladen plekken – het Tiananmen Plein in Beijing, het Mediapark in Hilversum, de Tollensstraat in Enschede – en daar, precies op de dag en het tijdstip waarop die gebeurtenissen zoveel jaar geleden plaatsvonden, fotografeert hij de lucht.

Hel lichtblauw boven de plek waar in 1989 de Chinese studentenopstand werd neergeslagen. Het witgrijs van een wolk boven de parkeerplaats waar in 2002 Pim Fortuyn werd doodgeschoten. Regenachtig grijs boven de straat waar in 2000 een opslagruimte met vuurwerk ontplofte.

‘Deze gebeurtenissen’, zegt Nieuwenhuize, ‘daar ben ik in zekere zin bij geweest doordat ik ze via de media heb beleefd. Daardoor kan ik er iets over zeggen. Maar dat iets is maar heel beperkt. Ik kan die gebeurtenissen niet duiden. Het enige wat ik kan doen, is een abstracte representatie maken van plaats en tijd, en iemand een object bieden waar diegene dan weer op kan reflecteren’.

Net als in *Collected Memory*, en eigenlijk alle andere projecten van Johan Nieuwenhuize, kwamen meerdere dingen samen. Zijn ongebreidelde interesse in alles wat met het menselijke geheugen te maken heeft. Zijn liefde voor schijnbaar betekenisloze voorwerpen, waar mensen makkelijk aan voorbij lopen. Zijn specifieke kijk op fotografie, die niet zonder de werkelijkheid kan, niet zonder de duidelijke parameters van tijd en plaats, maar ook altijd een bewuste abstrahering van die werkelijkheid is.

‘Fotografie wordt vaak gelezen als bewijslast: zo is het. Maar fotografie is een póging, het is een onbeholpen medium. Je kunt er niets mee vasthouden, je kunt alleen maar iets creëren wat probeert een herinnering vast te houden.’

Dat klinkt hopeloos romantisch en ja, glimlacht Johan Nieuwenhuize, dat is het ook. Maar het is wel die onmogelijke belofte van de fotografie, de belofte om vast te leggen wat al lang gevlogen is, die hem drijft. ‘Maar verder is het eigenlijk best een praktisch project, hoor. Dit soort gedetailleerde fotografie helpt bij het vasthouden van herinneringen.’

‘Kijk’, en hij bladert in sneltreinvaart door zijn eigen boek, ‘deze weet ik nog, deze ook, deze ook. Dat is heftig: er schieten nu al zo’n twintig herinneringen tegelijk door mijn hoofd.’ De momentopname van zijn triomfantelijke gezicht nestelt zich naast dat van de bolletjestrui, voor altijd verbonden aan deze dag.

Merel Bem, de Volkskrant, 11 april 2014

Johan Nieuwenhuize is behalve fotograaf ook tentoonstellingsmaker. In 2011 richtte hij *Platform57* op, een presentatie-instelling voor beeldende kunst in stadsdeel Escamp in Den Haag. Daar nodigen hij en zijn vijf collega’s kunstenaars uit, die een grote oude gymzaal tot hun beschikking krijgen. Berndnaut Smilde maakte er een wolk, binnenkort zal kunstenaar JR middels grote zwart-wit portretten het stadsdeel een gezicht geven. *Platform57* doet geen concessies aan de kwaliteit, maar zorgt wel voor een zo laag mogelijke drempel. ‘Kunstenaars moeten de volledige vrijheid hebben om hun ideeën te realiseren. Het maakt echt niet uit hoe moeilijk of theoretisch of lelijk het is – als het een goed idee is, moet het er gewoon komen. Wij moeten er vervolgens voor zorgen dat het toegankelijk wordt voor een groot publiek.’